

VEČERNI LIST

Posamezna številka 16 vin.

NEODVISEN DNEVNIK

Posamezna številka 16 vin.

Cene po pošti

za celo leto . K 40—

za pol leta . K 20—

za četrt leta . K 10—

za 1 mesec . K 3.50

Za Ljubljano mesečno 3 K

Uredništvo in uprava:

Napitarska ulica št. 6

Uredn. telefon št. 50

Civilna uprava v Prekmurju.

LDU Maribor, 19. avgusta. Civilni komisar za Prekmurje dr. Lanjšič se je danes za nekaj dni povrnil v Maribor. Povabil je k sebi zastopnike časopisov in jim očital Prekmurje, ki ga je večinoma sam že prepotoval, v zemljepisnem, jezikovnem, verskem, političnem in gospodarskem oziru.

Prekmurje je bilo doslej razdeljeno v dve veliki županiji: Sobota s 60.000 in Lendava s 40.000 prebivalci. Odslej tvori Prekmurje politično enoto s sedežem civilnega komisariata v Soboti, kateremu sta podrejena komisarijata v Radgoni in Lendavi. Osnova se je sosvet, takozvani Prekmurški parlament, ki ima nalogo sodelovati s civilnim komisarjem. V ta sosvet pošlje vsaka župnija po dva do tri ugledne moške in poleg tega po enega duhovnika. Delovati začne v ponedeljek. Naloga njegova je, določiti za vsako občino gerenta, da se organizirajo šole, zlasti pa, da določi, kdo od dosedanjih uradnikov ostane na svojem mestu in kdo se odpusti. Ustanovilo se je 17 orožniških postaj z glavnim poveljstvom v Soboti. Poštnih uradov je 29. Glede prometa se

je stavljal predlog, da se takoj zveže Sobota z Radgono potom poljske železnice, ki naj sledi glavni cesti. Sodišča so v Soboti, Boltincih in Lendavi. Največje težkoče povzroča vprašanje valute. Med ljudstvom kroži pet različnih denarnih vrednot; denar, ki ga je izdal Bela Kun, falzifikati, navadni modri ogrski bankovci, takozvani sivi papir, ter v poslednjem času tudi precej našega nežigosanega denarja. Uradniki so še pred tremi dnevi dobili svoje plače v Kunovem denarju. Kmetje tega denarja doslej niso hoteli sprejemati. Ta denarna zmešnjava ovira ves promet in vpliva tudi na cene. Tako je na primer pri zasodbi Prekmurja stalo navadno kosilo 40 do 50 kron, kilogram mesa pa 28 do 32 kron. Valuta se je sedaj že toliko ustalila, da stane sedaj kosilo 10 do 12, meso pa 14 kron. Nujna potrebna je gospodarska organizacija.

Civilni komisar dr. Lanjšič je svoje informacije zaključil s prošnjo, naj bi slovenski časopisi v kar največjem številu prihajali v Prekmurje, ker jih prebivalstvo željno pričakuje.

Črnogorsko ljudstvo za Jugoslavijo.

LDU Split, 19. avgusta. (DDU) Angleški poslanik grof Salis se je včeraj na potovanju iz Črnogore mudil v Kotoru. Poslanik je tri mesece prebival v Črnigori, kjer

je vodil preiskavo o mišljenju črnogorskega naroda. Končni rezultat, do katerega je prišla ta angleška misija, je za nas ugoden.

Velika Praga.

LDU Praga, 19. avgusta. (ČTU) Odsek za Veliko Prago se je posvetoval danes popoldne pod predsedstvom člana čechoslovaške narodne skupščine Špatnega o priključitvi sosednjih občin Veliki Pragi. Odsek je končal posvetovanja o organiza-

ciji in delovanju zastopstva prestolnice in lokalnih odsekov in je dovršil zakonski načrt glede priključitve sosednjih občin Veliki Pragi. V prihodnji seji odseka, ki se vrši začetkom decembra, pridejo na razgovor volitve za Veliko Prago.

Načrt nove vlade.

LDU Belgrad, 19. avgusta. Kakor javljajo belgrajski listi, predloži nova vlada svoj program na prvi seji, ki se vrši v soboto. Nekatere točke vladnega programa se dajo razbrati že danes iz belgrajskih listov, zlasti iz onih, ki zastopajo Demokratsko Zajednico. Tako n. pr. poudarja »Demokratija«, glavno belgrajsko glasilo Demokratske Zajednice, da bode treba najprej izvršiti likvidacijo mednarodnega položaja, dalje organizirati produktivno narodno silo, dovesti promet v normalni tir, povečati industrijsko proizvodnjo, demobilizirati vojsko, rešiti vprašanje invalidov, prostovoljcev, vojne odškodnine, urediti valuto in odstraniti krone iz prometa. Dalje je potrebna v zvezi z rešitvijo valutnega vprašanja ureditev emisijske banke naše kraljevine, vpeljava zakona na vojne dobičke, ureditev agrarne reforme in zavarovanje delavcev in zakonovitev osemurnega delavnika. — V istem zmislu piše tudi »Pravda«.

Italijanski izprehodi čez demarkacijsko črto.

LDU Bakar, 19. avgusta. Dne 17. t. m. okrog pol 8. ure zvečer je pridrvel skozi Bakar italijanski avtomobil s načelnikom italijanskega glavnega štaba na Reki generalom Mariettijem, enim polkovnikom in enim majorjem. Ko se je med prebivalstvom zvedelo, kdo se je vozil skozi Bakar, je zavladalo veliko razburjenje in ogorčenje. Prebivalci so se zbrali, da avtomobil ob povratku primerno »pozdravijo«. Avtomobil se je med tem peljal proti Kraljevcu, kjer ga je že pričakoval poveljnik jugoslovanske posadke podpolkovnik Maksimović, ki je bil že obveščen iz Bakra. Podpolkovnik Maksimović je avtomobil ustavil in italijanskim gostom svetoval, naj svojega potovanja ne nadaljujejo, ker odklanja vsako odgovornost za njihovo varnost. Vsled tega so se italijanski častniki res obrnili in se vrnili po drugem potu preko demarkacijske črte. Podpolkovnik Maksimović je prejel celo vrsto pismenih prošenj od občin in varnostnih oblasti reške okolice, naj sporoči Italijanom na Reki, da okrožne varnostne oblasti ne prevezajo odgovornosti za primer, da bi se italijanski izleti na reško okolico ponav-

ljali. Prebivalstvo je namreč vsled vednih italijanskih nasilnosti do skrajnosti ogorčeno in ne more trpeti, da bi se ljudje, ki so glavni povzročitelji nekulturnega terorizma, mirno izprehajali med njimi.

Vprašanje Zapadne Ogrske.

LDU Dunaj, 29. avgusta. (DKU) »Parlamentarische Korrespondenz« poroča iz Fürstenfelda na Vzhodnem Štajerskem: Voditelj nemških kmetov Železnega komiteta, Wollinger, je bil zopet izpuščen iz zapor, kar je dokazal, da je bil pri prireditvah shodov za združenje nemške zapadne Ogrske z Nemško Avstrijo popolnoma neudeležen. Pač pa so Mažari aretirali mnogo drugih oseb, ki so delovali za priključitev k Nemški Avstriji. Razen tega so mažarske oblasti odredile veliko število novih aretacij. Prebivalstvo Nemške Vzhodne Štajerske je zelo razburjeno.

LDU Pariz, 19. avgusta. (DKU Brezlično.) Vrhovni zavezniški svet se je baval včeraj z noto dr. Rennerja glede nemških krajev zapadne Ogrske. Odločitev o tem problemu so odgodili. Davi se je sestala k seji komisija, ki ima nalogo, zbirati odgovore posameznih poročevalcev na nemškoavstrijske protipredloge.

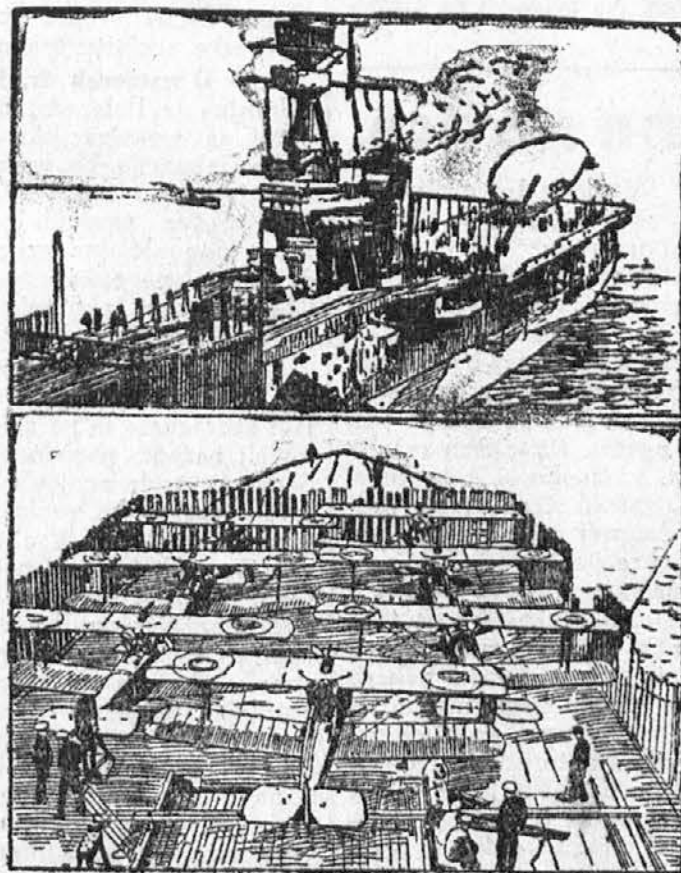
Mirovni pogoji za Ogrsko.

LDU Curih, 18. avgusta. (ČTU) Iz Pariza poročajo: Ko bodo alijanci priznali novo budimpeštansko vlado, bo konferenca pozvala ogrske zastopnike k sebi, da sprejmejo mirovne pogoje. To se bo zgodilo začetkom septembra. Pogodba za Ogrsko je toliko kot gotova. Financijalni pogoji bodo za Ogrsko ravno isti kot za Nemško Avstrijo, ki bosta obe solidarni dolžnici.

Splošna stavka v Alzaciji.

LDU Mühlhausen, 19. avgusta. (DKU) Švicarska brzojavna agentura javlja, da je delavska unija 17. t. m. proglasila po vsej Gorenji Alzaciji splošno stavko. V Mühlhausnu je cestna železnica ustavljena. Od davi tudi električna luč ne gori več. Javni obrati ne delajo. Posebnih pripetljajev ni bilo.

Širite „Večerni list“!

Pomorsko zrakoplovstvo

je za časa vojne nenavadno napredovalo. S končano vojno pa se zanimanje za to ni zmanjšalo; to nam dokazujejo zadnji drzni poleti čez Ocean. Prej so uporabljali za poizvedovalno službo samo male vojne ladje z enim malim letalom, Zdaj pa so

začeli opremljati večje bojne ladje, ki vozijo seboj večjo množino zrakoplovov in letal in jim služijo kot oporišče. Naša slika predstavlja tako ladjo. Zgoraj: Ladja z letalom in zrakoplovom. Spodaj: postaja na krovu vojne ladje.

Boj proti kapitalizmu.

Kapitalizem je posledica gospodarske sebičnosti, katere gonilna moč je krivični mamon. Sla po mamonu ni od danes, ampak leži v skvarjeni človeški naravi. Zato se zamen bore socialistične struje zoper kapitalizem in mamonizem, zoper liberalizem in sebičnost. Zamen in brezuspešen je njih boj zato, ker vidijo le zunanje razmere v človeški družbi, ker zametujejo duševno stran človekovo, ker imajo pred očmi le gospodarske interese.

Kdor hoče svet prenoviti, četudi le gospodarsko, mora začeti pri duši, mora vzgajati srce. Zato pa vidimo v vrstah socialističnih pristašev morda res nekaj izobraženih mož, ne vidimo pa v njihovih masah potrebne srčne izobrazbe, notranje kulture, ki je nositeljica vsega kulturnega življenja.

Le krščanstvo more premagati pohlep po mamonu, strast po kupičenju bogastva ter mestu te postaviti krščansko vzajemnost, krščansko solidarnost. Krščanstvo podreja vse človekovo dejanje in nehanje božjim zapovedim ter poplemenjuje tako človekovo življenje. Zapoved ljubezni do bližnjega je najvažnejša v krščanstvu poleg ljubezni do Boga. Bratstvo med ljudmi je s tem še le zadobilo svojo pravno oporo.

Kapitalizem današnjega časa je morda nov in drug po svoji zunanji obliki. V notranjosti je enak kapitalizmu starega veka. Ta in oni temeljita v sebičnosti in pohlepu. In že tedaj za časa poganskega rimskega gospodarstva je krščanstvo napovedalo najostrejši boj vsakemu izkoriščanju. Krščanski pisatelji tistega časa so se borili v prvi vrsti za enakopravnost, medsebojno spoštovanje med ljudmi, za pravično pridobivanje in pravno porabljanje zemeljskih darov. To je bil boj proti nakupičenju bogastva, proti grabežljivosti, potratnosti, proti izkoriščanju delavstva in oderuštva.

Sveti Asterij je tako-le pobijal mamonizem svojega časa: »Menimo, da smo lastniki svoje posesti, in vendar ni prav nič, kar smo prejeli, naša last. Niti udov svojega telesa ne moremo rabiti po svoji volji, ampak le po Božjem dovoljenju. Še bolj velja o zemeljski posesti, da jo pridobivamo le z Božjo milostjo in pomočjo, da smo le upravitelji in ne lastniki.«

Gergor Nizanski je zagromel izkoriščevalcem delavcev tako-le: »Zemlja je za vse ljudi skupna, za vse rodi živež. Krivci so, ki si sami prilastajo skupni dar Božji!«

In sveti Avgustin, ta veliki sin katoliške Cerkve je — kakor bi govoril modernim kapitalistom — dejal: »Od Božjih da-

rov ohrani zasé, kolikor potrebuješ. Kar ostane, je potrebno drugim. Tujo last si prilastič, če si pridržiš več ko potrebuješ!«

Krščanstvo priznava le ono posest, ki je v skladu z navedenimi postavami. Dohodek in pridobivanje mora biti sad osebnega dela, bodisi duševnega ali telesnega. Plačilo brez dela je obsojeno. Cerkev je šla tako daleč, da je odklonila sprejem miloščine in darov, ki so nastali z izkoriščanjem slabih, z zatiranjem vdov in sirot ter s krivično zaplenbo tujega posestva po tedanjih oblastnikih.

Cerkveni pisatelji so prav tako ostro obsodili uničevanje male posesti po veleposestnikih kakor so zavrgli tedanji način denarnega gospodarstva, ki prav tako velja za naše moderne kapitalistične banke. Posojanje na obresti so obsojali z vso oostrostjo, ker se je za tem skrivalo izkoriščanje in oderuštvo. Krščanski duh je prekvasil družbo, delo je povzdignil ter postavil načelo: Delo je vse, denar nič!

Reformacija pa je uničila te krasne sadove krščanskega solidarizma in ljubezni ter na mestu te postavila materijo, sebičnost. Moderni kapitalizem se je začel razvijati, liberalizem je bil na površju. Razvoj tega nekrščanskega pojmovanja vsega človekovega življenja nam je ustvaril razmere, v katerih danes ječi delavski stan.

Materijalizem je grobokop ljubezni in bratstva med ljudmi. In ravno ta materijalizem si je vzela za podlago socialna demokracija. Zato je mogoč boj proti kapitalizmu le na podlagi krščanskih načel, nekrščanski socializem je za to nesposoben.

Krekov tabor.

Dne 31. t. m. se v Komendi vrši odkritje dr. Krekove plošče. Ob tej priliki se vrši Krekov tabor. Vse tovariše in tovarišice vabimo nanj, da pridejo, kolikor jim je možno, da tako zopet manifestiramo za načela, ki jih je med nami prvi učil in dejansko izvajal naš Krek. Pokazimo njegovemu spominu svojo hvaležnost!

Orli se udeležijo slavnosti v kroju, ostali fantje in dekleta če le mogoče v narodnih nošah!

Pri slavnosti igra mengiška godba. Vsa društva naj se čimprej prijavijo Kat. slov. izobraževalnemu društvu v Komendi, posebno ona, ki žele skupno kosilo. Prireditelj se vrši ob vsakem vremenju.

Delavski tabor na Uršulski gori.

Okrožje J. S. Z. za Koroško priredi v nedeljo dne 31. avgusta 1919 delavski tabor. Odhod iz Prevalj, kakor tudi iz drugih krajev, dne 30. avgusta 1919 popoldne. Zvečer 30. avgusta na gori sestane skupin skupin.

V nedeljo: a) ob osmih sveta maša s pridigo. Pridiguje č. g. Alojzij Kuhar, b) Po sveti maši velik delavski shod. Govori govornik iz Ljubljane. c) Poročila o delovanju posameznih skupin. d) Pozdravi. e) Prost razgovor.

Pozivljamo tudi bližnje štajerske skupine, da se udeležijo tega tabora in da se sklene tesnejša vez med koroškimi in štajerskimi skupinami. Na svidenje na Uršulski gori!

Politične novice.

— **Socialist fotografiral socialistično stranko in njene voditelje.** Ing. D. Gustinčič postaja vodstvu naše socialno demokratične stranke čimdalje bolj neprijeten, sedaj pa, ko je stranka postala »ministerialna«, »vladna«, bo pa že kar nemogoče. Utegne se zgoditi, da bo moral pod demokratično-socialistično vladno še enkrat v pregnanstvo... A kar tako se mož po vsej priliki ne bo dal ugnati. V zadnjem zvezku »Demokracije« je v članku »Za svobodno kritiko v stranki« zasolil strankinemu vodstvu prav hudo. Najprej pove javnosti, da sta dobila »Demokracija« in »Naprej« direktivo, naj sprejemata njegove članke z veliko rezervno; »Demokracija« je vrhu tega dobila ukaz, ker je priobčila neki njegov članek kot uvodnik. Ko je vprašal nekega sodruga, čemu ta nastop proti njemu, je dobil odgovor: »Ne dovolimo, da bi se naša stranka razbila!« Na to odgovarja Gustinčič v »Demokraciji«: »Nič lepše in nič jasnejše ne bi nam mogli ti sodrugi povedati, da v stranki direkcijski nekaj ni prav. Še več: povedali so s tem celo, da so na tako dvomljivi poti, da se boje vsake posamezne kritike in da bi vsaka skromna kritika ali njim nasprotujoča misel lahko dala stranki drugo, novo smer. Če pa je tako, potem je vse papeštvo strankinih voditeljev, vse njihovo obojevanje na novi čas smešna in lahkomiselna stvar. Kolo se bo vrtilo dalje preko trupel vseh, ki ga žele ustaviti. — Socialistični elementi ne morejo razbiti socialistične stranke, ker proletarij ve, da je organizacija edino njegovo bojno sredstvo. Lahko pa izginejo iz naše stranke nesocialistični, buržoazni elementi, ki so se v stranki poburžili ali pa so prišli vanjo iz dobičarskih namenov. Ako pa ti odlete iz stranke, slovenski socialisti ne bomo jokali za njimi, ker so stranki samo nepotreben balast in jej dajejo popolnoma nesocialistično smer in so našemu proletariatu v neskončno moralno in materialno škodo. — Politični vodje naše stranke so za dejstva in realne misli našega proletariata slepi ali jih pa nočejo videti. Oni nam samo venomer ponavljajo, da oni niso revolucionarji in da niso komunisti. Ali ob tem ne pozabijo najkategoričnejše zatajevati, da so marksisti in da zahtevajo ujedinjenje vsega jugoslovanskega proletariata na podlagi Marxovih idej, komunističnega programa in (v isti sapi) Erfurtskega programa. To imenujemo po slovensko: godljo. Ako ste marksisti, ste komunisti, ker je Marxov nauk od začetka do konca komunističen.« Nato naštevajo Gustinčič razne grehe socialno demokratične stranke in pravi, da ne bi bila nikakoli škoda za tako stranko, ako se razcepi ali pa sploh razbije. Potem nadaljuje: »Sploh sem že dostikrat občudoval naše delavce za njihove ideale, za njihovo potrpežljivost in njihovo nesebičnost, ker vprašati sem se moral, zakaj ostajajo ti ljudje pravzaprav v naši organizaciji. Zakaj se naši delavci ne presele n. pr. v delavske organizacije. V. S. L. S.? Tudi ta se bori za boljše meddelavstva, za njegovo varstvo in za njegovo blagostanje. Poleg vsega tega pa je V. S. L. S. tudi zares močna politična stranka, ki jim to, kar jim naše vodstvo samo obeta tudi s svojim vplivom lahko pridobi. »Slovenec« je tudi danes gotovo bolj revolucionaren in bolj radikalen, bolj socialističen list kakor »Naprej«. Ergo, kaj nas še loči od radikalne buržuazije? A o vsem tem govoriti, naj bi bila herezija! Naša socialistična stranka ima danes tri poto. Po eni hodi naš zapuščen proletarij, po drugi njegovi voditelji, in po tretji njegov politični dnevnik »Naprej«. — Nato razlaga Gustinčič temeljno razliko med pravimi socialisti in »ministerialnimi« Koračijanci, ki obstoja v tem, da prvi verujejo v razvoj današnjega evropskega položaja v svetovno revolucijo — vseeno kdaj —, drugi pa ne ter si hočejo zato zagotoviti udobne stolce v solcu konsolidirane naše buržuazije. Čudna je ta nevera, pravi Gustinčič, »pri ljudeh, ki se zovejo socialne demokrate«, dočim verujejo v svetovno revolucijo pri nas že vse ostale buržuazne stranke, ako izvajamo od teh skupin ono skupino dinastičnih bogomolnikov, ki se

skrivajo pod perutnicami J. D. S. — Kakor vidimo, bo Gustinčič trd oreh za socialistične »ministerialce«.

Ta njegova kritika je zanimivo izpolnilo tega, kar smo doslej mi pisali o socialistih.

— **Socialnodemokratični proletarij** nikakor ni tako zadovoljen s političnim položajem, kakor so z njim zadovoljni njegovi voditelji-ministri. Srbski socialisti sploh niso šli med »ministerialce« ter ne štedijo z očitki hrvatskim in slovenskim socialistom. Na Hrvatskem je proletarij pustil Korača na cedilu že za časa pravega njegovega ministrovstva, pa bo najbrže tudi zdaj jasno povedal, da po ogromni večini ipak ide za drugimi cilji nego za tem, da njegovi voditelji postanejo ministri. Radovedni smo, kako se bo nasproti »ministerialnim« svojim voditeljem zadržala slovenska socialistična masa.

— **O namerah dr. Korošca** poročajo »Hrvatu« iz Beograda, da bo dr. Korošec odšel na organizacijsko potovanje v Bosno in Dalmacijo. Na vsak način prevladava mnenje — slove poročilo —, da zavzame dr. Korošec nasproti novi vladni stališče takezveze »lojalne opozicije«. Čudno, da se za »nepoučenega« dr. Korošca politična javnost tako zelo zanima — skoro da bolj nego za g. Ribnikarja?

— **Nova vlada.** »Hrvat« piše med drugim: Sedanji parlament je nastal na podlagi sporazuma in ne zakona. Sporazum je temelj našega narodnega predstavnštva. Sedaj pa pride nanj vlada, ki hoče voditi čisto strankarsko, recimo odkrito, pribeževanje politiko. Vse druge stranke in skupine so hotele, da naj bode ministrstvo tako, kakor je bilo prvotno, namreč ministrstvo sporazuma. Do tega ni došlo zaradi boja za ministrstvo notranjih stvari. Ona stranka, ki ima na rovašu vsled vodstva notranjih politikov največ nezadovoljnikov, je razbila sporazum za vodstvo poslova v državi, da si tudi sama matica stranke izšla iz sporazuma. V tem težkem času, ko se neprijetne roke dvigajo na vseh straneh, pada vsa odgovornost na one, ki so imeli pogum izjaviti, da se jih ne tičejo nobeni dogovori. Vso odgovornost za razmere, ki jim gremo nasproti, so prevzeli na sebe, ker jim je bilo več do oblasti nego do države in narodne koristi. Dolžnost naša je, da strankarskemu gospodstvu čimprej dokažemo, da želimo jako in čvrsto svojo državo, a ne vlasti, ki je dosedaj pred vsem svetom slabila našo moč in naše delo.

— **Kupčija z narodno kožo.** Tuzlansko »Oslobodjenje« piše približno: »Žalostni pojav, ki je zavladal v politiki, med ljudmi na merodajnih mestih, se more krstiti s »trgovino z narodno kožo«. Demokrati so vzeli patent na to, pa naj jim bo na čast. Delo g. Pribečevića daje verno sliko nespretnega človeka, ki se samo vsiljuje in vrva med voditelje kot Pilat v vero. Njegovega patriotičnega dela smo že davno sili ter smo si že v mirni dobi napravili o njem svojo sodbo. Kot notranji minister si je dal jako slabo izpričevalo. Pod njegovo namišljeno energijo se je boljševizem pod krinko socialnih komunistov silno razmahnil; zdi se celo, kakor bi se demokrati do gotove meje istovetili s komunisti. Morda se pripravljajo na vse slučaje in love za diktatorsko-terorska mesta. Zares, kdor premišlja g. Pribečevića in njegovo pisano družbo od včeraj in od danes, temu se g. Pribečević kot diktator boljševiške jugoslovanske ljudovlade — ako bi prišlo do nje — ne zdi čisto nič nemogočega. Nasprotno, on bi to mesto tudi najbolj zaslužil, kajti nihče v državi ni toliko pospeševal nezadovoljstva širokih mas, nobena tuja propaganda ni toliko storila za boljševizem pri nas nego nesposobnost in nespretnost bivšega in sedanjega gospoda notranjega ministra. Da se je ta gospod s svojo stranko do včeraj postavjal proti zmagu boljševizma v viteško pozo — ne ženira niti izvir socialistov. Temu se ne smemo čuditi — v trgovini človek ne sme imeti malenkostnih načelnih muh.

— **Švicarski socialni demokratje proti zvezi narodov.** Švicarska brzojavna agencija poroča: Zborovanje švicarske socialnodemokratične stranke se je včeraj nadaljevalo. Predlog strankinega predsednika, naj socialnodemokratična stranka pri prihodnjih volitvah v narodni svet nastopi samostojno, je bil sprejet brez razprave. Z veliko večino se je sklenilo nadalje, da bo stranka delovala proti priključitvi Švice k zvezi narodov. Končno je bila sprejeta resolucija, kjer se zahtevajo odredbe za znižanje cen najvažnejših živil in drugih življenjskih potrebščin ter izdatna sredstva za olajšanje stanovanjske bede. Opoldne je bilo zborovanje zaključeno.

— **Uvoz nemških strokovnih in znanstvenih listov.** Ministrstvo notranjih zadev je z ukazom od 21. julija 1919, št. 23243-P dovolilo splošni uvoz vseh nemških strokovnih in strogo znanstvenih listov v kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. (Op. uredništvo: Mislamo, da bi koristim naše države prav nič ne škodovalo, če bi notranje ministrstvo devolilo uvoz tudi kakor nemške znanstvene knjige.)

Dnevne novice.

— **Članom J. S. Z. naznanjamo,** da se številka »Večernega lista« vsake srede razpošlje članom brezplačno. Pozivamo Vas, da razširjate »Večerni list« povsod. List je naše delavsko glasilo, in ponos vsacega člana mora biti ta, da dobi kar največ novih naročnikov za naš dnevnik.

— **Ali si bral kulturno politična predavanja »Naša pota«?** Članki so izredno zanimivi, zato naroči knjižico, ki stane le 3 K, s poštnino 20 vin. več, pri »Slov. kršč. soc. Zvezi« v Ljubljani, »Jugoslovanska tiskarna«.

— **Anonimne ovadbe.** Okrajno glavarstvo v Kranju upošteva anonimne ovadbe in komisar Tekavčič jih pošilja županstvu v preiskavo. Čudno, da so ti krogi tako skrbni, kadar gre zoper delavstvo. Delavstvu trgajo brezposelno podporo. Obrt stoji, žime ni. Vladni ljudje pa, namesto da bi pomagali, poizvedujejo samo to, kako bi delavstvo še bolj onesrečili z nepodpiranjem in utrgovanjem. Upravičena je nevolja sitarskega delavstva v Stražišču pri Kranju zoper postopanje nekaterih organov socialnega skrbstva. Tako se je morala tamošnja sitarska družina zadolžiti. — Soc. skrbstvo pa odbija delavstvu prošnje z motivacijo, češ, da en član družine služi v drugi obrti, čeprav so drugi člani družine vsled pomanjkanja žime izgubili svoj zaslužek.

— **Slike zagrebškega slavja.** Vse one, ki so se udeležili slavja Jugoslov. Strokovne Zveze v Zagrebu dne 2. in 3. t. m., opozarjamo, da se dobe slike, ki predstavljajo na eni vsa društva, na drugi pa so samo gostje. Slike so v velikem formatu in stanejo brez poštnine 35 K. Priporočamo vsem udeležencem, da si jih nabavijo, ker bodo imeli z njimi trajen spomin bratske zveze hrvatsko-slovenskega krščanskega socialnega delavstva. Dnevi bivanja v Zagrebu nam ne izginejo zlepa iz spomina. Ker pa moramo dati že jutri naročila za vse slike, prosimo, da se vsakdo, ki si jih hoče nabaviti, priglasi tekom današnjega in jutrišnjega dne v pisarni Jugoslovanske Strokovne Zveze, Jugoslovanska tiskarna. Posamezna slika stane 35 kron. Slike na dopisnicah dobimo v najkrajšem času. Dobile se bodo pri nas. — Pisarna J. S. Z.

— **Kokoš za 80 kron.** Ani Tifoltovi iz Mirne Peči je prisodilo deželno sodišče v Ljubljani 1 mesec strogega zapore in 300 kron globe, in če jo ne bi plačala, še 30 dni zapore. Razsodba se mora objaviti v »Domoljubu« in »Dolenjskih Novicah« ter nabiti na občinski deski v Mirni Peči. Tifoltova je prodajala kokoš za 80 kron na Vodnikovem trgu v Ljubljani. Policija jo je aretirala, ovadila, ji zaplenila kokoš in jo na javni dražbi prodala za 16 kron.

— **Protij korupcij.** »Pravda« javlja, da je dijaško društvo »Preporod« na Dunaju predložilo finančnemu ministrstvu zahtevo, naj se izvede preiskava proti banki »Vojvodina« in njenemu ravnatelju Acicu, ker je v imenu tega društva vtihotapil na Dunaj poldrug vagon živil.

— **Ameriška živila za našo državo.** Na Reko je došlo iz Amerike okoli 900 ton živil za našo državo. Naši podjetniki in trgovski odnosi z Ameriko so pokazali mnogo uspehov. Država kakor tudi zasebni podjetniki so napravili veliko sklepov v blagovnih in trgovskih poslih. Do sedaj so došle za nas iz Amerike velike množine sladkorja, moke in bencina.

— **Uvoz sladkorja.** Kakor doznavamo, je dosedaj ministrstvo za prehrano dovolilo uvoz 500 vagonov sladkorja zasebnim trgovcem, ki so se obvezali, da bodo sladkor razpečavali pod kontrolo ministrstva za prehrano in njegovih pokrajinskih odsekov za prehrano.

— **Delavska društva na Finskem** so izdala prepoved točenja opojnih pijač v društvenih prostorih. Istotako ne točijo alkohola restavracije v poslopiu deželne zbornice, v finskem narodnem gledališču in velikem dijaškem domu.

— **Komunistični shodi v Bosni.** Iz Sarajeva poročajo: V nedeljo je socialistična delavska stranka (komunisti) imela v Sarajevu in mnogih provincijalnih krajih shode, na katerih so bile sprejete resolucije, v katerih se zahteva razpust narodnega redstavnštva ter razpis volitev za konstituanto, ker je mir podpisan in ni več nobene nevarnosti od zunaj. Vsi shodi so se dovršili brez incidentov.

— **Pismo iz Sibiriije.** Iz nekega pisma, ki je prišlo iz Sibiriije za sedeno ozemlje, posnamemo: Živim v Sibiriiji že 15 mesecev in se imam razmeroma dobro. Prej sem delal v Uralu, zdaj se nahajam pri jugoslovanskem polku v mestu Tomsk, kjer nas je več tisoč Jugoslovancev, ki smo po večini Slovenci. Iz bivše Avstrije nas je tu vse polno združenih v razne narodne armade, samo Čehov je okrog 50.000. Prej so bile nekatere teh armad na boljševiški fronti, a zdaj ni več tega. Novice o naši domovini izvem precej natančno, potem čehoslovaške brzojavne agenture. Se ve, da te novice niso nič kaj vesele. Želim povratka v domovino, ki pa je za nas še doli in temar.

— **Ubogí mirovni posvet!** Nihče si ne more predstavljati, koliko množino nujnega dela ima slavni mirovni posvet v Parizu. Nek član mirovnega posveta je izdal tajnost, da vsi delegati prejmejo redno po deset pisem na dan, v katerih prosijo dekleta iz različnih krajev za zaščito in pravico, ker so bile zapečane od Amerikancev, Belgijcev, Portugalcev, Lahov, Poljakov in drugih. Clemenceau je baje vzkliknil: »To je grozno! Če bi mi hoteli uslišati te deklice, bi morali več zahtevati od naših zaveznikov kot od Nemcev.« Baje se je zgodilo največ slučajev od Amerikancev, četudi je dejal Wilson: »Mi ne prihajamo da — osvajamo.« Kaj vsega ne nakladajo mirovnemu posvetu na pleča! Do danes nismo vedeli, čemu gre delo v Parizu tako počasi od rok.

Ljubljanske novice.

— **Pozor starši!** Poverjeništvu za uk in bogočastje je razglasilo sklep celokupne deželne vlade, da bodo ukinjeni s prihodnjim šolskim letom vsi z a s e b n i trgovski tečajji, med katere spadajo tudi vsi drugi tečajji, ki imajo trgovinski značaj. Kljub temu razširjajo nekateri lastniki in voditelji takih tečajev velike reklame in begajo javnost. Vsi tedaj se opozarjajo starši v njihovem materijelnem interesu, da takih tečajev prihodnje leto ne bo in da se bo vladni sklep strogo izvajal.

— **Stavka kovinarjev v Ljubljani.** Kovinarji, ki so zaposleni v tovarnah Žabkar, Tönnies in Samassa so stavili zahteve za povišanje plače, ker so jih v to prisilile neznosne draginske razmere. Nizke plače, ki so jih prejeli delavci v omenjenih tovarnah, nikakor niso zadostovale za nujne življenjske potrebe delavstva. Podjetje ni ugodilo delavskim zahtevam, zato se nahaja delavstvo že tretji teden v stavki in mu trka pomanjkanje na vrata. Vsi tedaj se obrača J. S. Z. na svoje skupine in plačilnice, ter na vsa kršč. socialna društva po deželi, da zbirajo po svojih članih darove za one člane J. S. Z., ki so prizadeti po stavki. Darovi naj se pošiljajo na Jugoslovansko Strokovno Zvezo v Ljubljani.

— **Nogometna tekma.** Športnemu klubu »Ilirija« se je po dolgem trudu posrečilo, urediti si novi športni prostor pred državnim kolodvorom primerno za javne prireditve. V nedeljo 24. t. m. se vrši na tem prostoru po dolgem vojnem presledku prva velika nogometna tekma. Gostuje v Ljubljani Hrvatski športski klub »Sparta«, sedaj za Hrvatskim akademskim športklubom najbrže najjačje zagrebško moštvo, Občinstvo, ki se za nogomet zanima, opozarjamo že danes na to tekmo.

— **Državna posredovalnica za delo.** Podružnica za Ljubljano in okolico. V preteklem tednu od 11. avgusta do 16. avgusta 1919 je iskalo delo 118 moških in 58 ženskih delovnih moči. Delodajalci so iskali 40 moških in 37 ženskih delovnih moči. Posredovanj se je izvršilo 58. Pri vseh podružnicah »Državne posredovalnice za delo« je od 1. januarja 1919 do 16. avgusta 1919 iskalo delo 12.436 delovnih moči, delodajalci so pa iskali 10.687 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 3835. Delo iščejo: Pisarniške moči (337), trgovski sodrujniki in sodrujnice (215), dninarji in dninarice (138), služkinje in kuharice (115), peki, mlinarji, mesarji, sluge, pazniki, hišniki, vratarji, krojači, šivilje, natakariji, tovarniški in poljski delavci in delavke, ekonomski, oskrbniki, monterji, strojniki, ključavničarji itd. Delo je na razpolago: služkinjam, kuharicam, hlapcem, težakom, navadnim delavcem, dninarjem, zidarjem, poljskim delavcem in delavkam, stavbenim ključavničarjem, vajencem razne stroke, gozdnim delavcem, tesarjem, elektrotehnikom, pletarjem, pisarniškim močem itd.

— **Pometanje cest v Ljubljani.** Strah in groza prešine človeka, ako vidi, kako se v Ljubljani čistijo ceste. Tu vidiš okoli 10. ure zvečer štiri moše, ki izgledajo, kakor mlinarji, in praše, ne da bi kaj škropili, pometajo z velikimi brezovimi metlami debeli cestni prah, da izgleda od daleč, kakor da gori celo predmestje. Za njimi dvovprežen voz in en kočijaž, ki drži v eni roki bič, v drugi pa steklenico šnopsa, da se ti javni reveži vsakih deset korakov z alkoholom oplaknejo grlo od obilnih baci-lov. Tudi hišnice pometajo, kar se sicer zgodi zelo redko, zjutraj tlak, ne da bi prej škropile. Vrhutega so še gologlave, da si dobro zapraše glavo. Ni čuda potem, da človek, če spi pri odprtem oknu, lahko zjutraj s prstom piše po mizi. Hiše so zaprašene, cestne tablice pokrite s prahom, tako da se ne more čitati napisov; menda so uprav radi tega cestne tablice izbočene, da se lažje zbira na njih prah, med tem ko so v drugih mestih povsod ravne, kar je ne le bolj praktično, temveč tudi ceneje. Št. Peterska cesta se v tem pogledu posebno odlikuje, pa tudi v Prešernovi ulici ni dosti boljše. Ali ni občinskih očetov sram, da se tako čistijo ceste v slovenski stolici! Kaj bodo rekli tujci? Kako strašno je razširjena v Ljubljani tuberkuloza, katero se s tem načinom pometanja posebno pospešuje, je razvidno iz periodično objavljene

statistike umrljivosti. Zakaj se ceste prej ne škropijo, predno se pometajo, kakor se to zgodi v drugih mestih? Ali bi ne kazalo vpeljati takozvane pometalne vozove, kar bi bilo ne le bolj ekonomično, temveč tudi bolj higiensko. Ti pometalni vozovi so tako priprosto napravljeni, da jih lahko iz-
vzamejo metlo napravi vsak kmetijski ko-
vač. Pričakujemo, da se bodo grajani ne-
dostatk čimprej odpravili, priporočamo
pa tudi našim meščanom, da bolj pazijo na
snažnost.

Ij Aproxizacija južne železnice se bo
prihodnji petek 22. t. m. selila v svoje no-
ve prostore ob Cesti na južno železnico
tik tverde Ranzinger. Zato se bo ta dan
le kruh prodajal in sicer v starem lokalu,
od sobote naprej pa vse skupaj v novi pro-
dajalni.

Nemški kapitalisti.

DOMŽALE — MENGEŠ.

Kakor znano, se nahajajo v Domžalah
in Mengšu slamniskarske tovarne. Vse one
tovarne, katere ponosno dvigajo svoje
dimnike proti nebu, so last Nemcev. Pred
vojno jim je šla avstrijska vlada zelo na
roko. V Domžalah so imeli svojo lastno
nemško šolo, v katero so pohajali otroci
Tirolcev, katere so ti tovarnarji kaj pri-
dno naseljevali in zaposlevali po svojih
tovarnah. Domžale, pristno slovenski
kraj, so hoteli, če ne z lepa, pa s silo po-
nemčiti.

Danes smo v Jugoslaviji. Vse se giblje
in dela, da si sami opomoremo do boljšega
blagostanja. Vsak, kdor ima le kaj čuta
za samostojnost, dela, da se nam ne vzame
niti kosček zemlje, da ne zastane niti
eno kolo v tovarnah, ki so dosedaj delale
na naši zemlji. Vsi gledajo, da povzdignejo
gospodarski ugled naše dežele. Le nem-
ška industrija, nemški kapitalist miruje in
se nam smeji.

Čudno se nam zdi, da vlada v Belgra-
du in tu v Ljubljani ne migne niti z mezin-
cem, da bi ali prepodila nemške pijavke
čez mejo, ali jim pa tako na prste stopila,
da bi jo morali upoštevati in poslušati. Kaj
nam pomagajo razni nadzorniki in sekve-
stri, ko pa jim Nemci le roge kažejo.

V Domžalah obstoji pet nemških to-
varnih in v Mengšu ena. Lastniki tovarov
so sklenili, da letošnjo sezono ne nabavijo
več surovega materiala in sploh, da ne
bodo več izdelovali slamniskov. V Nemški
Avstriji imajo tudi svoje tovarne. Tja ho-
čejo spraviti vse kvalificirane delavce,
odtegniti jih domači obrti ter tako omejiti
slamniskarstvo na Slovenskem ter po ostali
Jugoslaviji. Osredotočiti hočejo celo obrt
v Nemško Avstrijo ter od tam s konku-
renco uničiti vso našo obrt.

To delo nadaljujejo brez vsakega
strahu pred kako oblastjo, kajti našim
oblastem je deveta briga, kaj počenjajo
ljudje, katerim je Jugoslavija trn v peti in
ki komaj pričakujejo, da bi zavel od kod
kak veter in našo državo pometel.

Naši vladi ne pride na misel, da bo s
prenehanjem teh tovarnih tudi čez petsto
delavcev brez posla. Možki bodo odšli v
tujino s rebumom za kruhom služiti tujim
gospodarjem, a ženske bodo ostale doma
brez posla. Nastala bo velika revščina.

Vprašamo deželno vlado za Slovenijo
in tudi za to poklicana poverjeništa, ali
nič ne vidijo, kaj nameravajo nemški ka-
pitalisti? Nadalje vprašamo, ali jim res ni
nič za obstoj domače obrti, da bi se ista
ohranila?

Zadnji čas je, gospodje, da se zganete
in storite potrebne korake, da se pravo-
časno oskrbi delavcem na domači zemlji
kruha. Saj vendar niste rezervirali teh to-
varnih kakemu drugemu podjetju. Gospodje,
vprašanje je odprto, odgovor bode vaše
delo, o katerem nam pove bodočnost.

Z. M.

Veržniki s 366% do- bička.

VERŽNIK OBŠOJEN V TRI TEDNE STROGEGA ZAPORA IN V 10.000 KRON DENARNE GLOBE.

Dne 19. t. m. se je zagovarjal pred
tukajšnjim senatom deželnega sodišča tr-
žaški trgovec Franc Rozman, doma iz Št.
Rupert, prastojen v Trstu. Senatu je pred-
sedoval g. svetnik Vedernjak, obtožbo je
zastopal prvi državni pravdnik Bežek.
Rozmana, ki je v preiskovalnem zaporu
zaradi neke druge zadeve, ki še ni zaklju-
čena, je zagovarjal g. dr. Švigelj. Predsed-
nik Rozmanu: »Imate kaj premoženja?« —
»Da.« — »Koliko?« — »Do 100.000 kron,
žena ima hišo.« — Predsednik: »No, če
sami pripoznate 100.000 K, bo že več.« —
Predsednik nato prebere obsežno obtož-
nico, iz katere navajamo, da se je pečal
že več let v vmesno veleakupcijo. Pred
vojno in v začetku vojske se je držal me-
ščanskega dobička do 10%, med vojsko je
leta 1914 in pozneje leta 1915 pa je že
prodajal z 20% do 366% dobičkom, kar
se je dognalo po njegovi trgovski knjigi.
Pečal se je s prekami, z oljem in z mastjo.

Špekuliral je tudi tako, da je nakupil olje
in ga imel shranjenega v skladiščih, potem
ga je pa po visoki ceni prodajal. Predsed-
nik obtožencu: »Ali se čutite kriv?« —
»Ne.« — Rozman pravi, da njegova urad-
nica, ime je pozabil, ni vse tako vpisavala,
kakor se je dejansko prodajalo. Predsed-
nik: »Ali ste torej vodili knjige samo pro-
forma? Zakaj pa vodite knjige?« Obto-
ženec se je zagovarjal še, da so bili vpisi
v knjigo fingirani. Predsednik svetnik Na-
gode: »Kakšen trgovec ste pa, da nič na
knjige ne daste?« Zaslišan je bil tudi iz-
vedenec Hutter, ki je izpovedal nemško.
Prvi državni pravdnik Bežek je poudarjal
v svojem predlogu, da je bil Rozman član
tiste verige, ki je nam dosegla tako visoke
cene. Žalibog, ni bilo moč govoriti, da bi bile
oblasti to strašno verjenje zadušile. Kar
obtožnica proti Rozmanu navaja, je narav-
nost strašno. Mi nismo vedeli, kje naj do-
bimo kapljico olja, ti ljudje so ga pa zapi-
rali v skladišča, da so bogatehi.

Zagovornik dr. Švigelj je v svojem za-
govoru poudarjal, da je reč že stara in da
se gosp. Rozman ni zavedal, da bi bil kaj
protipostavnega storil.

Sodišče je razsodilo, da je Rozman
kriv pregreška in prestopka navijanja cen,
ker je zahteval l. 1914. in 1915. za olje in
mast čezmerne cene in ga je obsodilo na
tri tedne strogega zavora in v 10.000 kron
denarne globe, oziroma v dva meseca na-
daljnega zavora, če bi ne plačal globe.

Predsednik Rozmanu: »Ali se boste
pritožili?« — »Se bom še premislil.« —
Prvi državni pravdnik Bežek obtožencu:
»Hvaležni bodite, ker ste tako milostno
sojeni.«

Papirnica v Vevčah.

Draginja vedno narašča, plače vedno
iste, kako bo izhajal delavec s tem pičlim
zaslužkom. Obležko, katero je delavec
imel, je porabil, kako naj si sedaj drugo
nabavi, ko zaslužek še za prehrano ne
zadostuje. Stavilo je delavstvo zahteve
meseca aprila, a le z velikimi težavami
doseglo nekoliko povišanja, moralo se je
podati v štrajk, ker drugače niso ugodili.
Lahko si mislimo v tej draginji štrajk! Ne-
zadostne razmere so delavstvo prisilile
v to.

Povišanje plač v mesecu aprilu še
vedno ni zadostovalo potrebam delavstva,
zato je stavilo delavstvo meseca junija t.
l. zopet nove zahteve za povišanje plač,
ker je delavstvo v tej tovarni še posebej
zastopljeno. Ako tovarnar misli, da bo
delavstvo zadovoljno, če bo videlo, da je
zastopljeno, da je slabše plačano kot v
drugih tovarnah, se gospod grozovito moti.

ZAHTEVE DELAVSTVA.

Tovarna v Vevčah je pod državnim
nadzorstvom in tako je prepustila družba
celo zadevo za povišanje plač z dne 24.
junija 1919 tamošnjemu nadzorniku. Ta je
odstopil to zadevo g. obrtnemu nadzorni-
ku Štebiji, da povisja, če se mu zdi pri-
merno.

Delavstvo papirne družbe Leykam-
Joselstal v Vevčah je na svojem sestanku z
dne 24. junija 1919 sklenilo staviti na vod-
stvo tovarne zahtevo z ozirom na poviša-
nje plač.

Te svoje zahteve delavstvo utemeljuje
s tem, da je draginja vedno večja, tudi je
delavstvo imenovane tovarne v razmerju
z drugimi tovarnimi veliko slabše plača-
no, kot pa v drugih podjetjih. Delavstvo
si ne more napraviti niti najpotrebnejšega,
zlasti pa trpijo oni delavci, ki imajo dru-
žino. Zato se je delavstvo obeh organizacij
odločilo odposlati vodstvu tovarne in po-
verjeništvu za socialno skrbstvo naslednje
zahteve:

Pri papirnih strojih:

Strojevodja 28 K, sušilec 24 K, prvi
pomagač 22 K, drugi pomagač 18 K, ma-
zači in pazniki 16 K, strojni čistilci 12 K,
nosilec odpadkov 14 K, kurjači in snažilci
kotlov 22 K, mazači transmisij 20 K, vod-
ja kalandre 24 K, rezalci papirja 26 K,
nosilci omotov 22 K, zavijalci papirja (pa-
kar) 22 K, vratarji in kočijaži 18 K, pri-
vzorniki 16 K, delavci na dvorišču pod 16
let 14 K, delavci na dvorišču nad 16 leti
18 K.

Holendarji:

Mlevci papirja 25 K, kuhar, mešalec
in lepilec 22 K, nosači 18 K, ženske 14 K,
pomagači 18 K, strežaji pri motorjih 20 K,
pomagači 28 K, ženske 18 K, nosači od-
padkov 18 K, zavijalci papirja (pakar) 20
K, ženske na dan 14 K, rokodelci in elek-
trarji do 24 let 24 K, nad 24 let 28 K.

Te zahteve veljajo od dneva vlo-
žitve.

Poleg teh zahtev naj ostanejo sedaj
običajne draginjske doklade.

2. Velikonočne, binkošne in božične
praznike naj se delo plača s 100 % po-
viška.

3. Pred navedenimi prazniki naj se
delo opoldne ustavi, ne da bi bili delavci
pri plači oškodovani, ravno tako velja za
pustni dan vopoldne.

4. Izplačuje naj se vsako drugo soboto
ob 16. uri, potem naj se delavstvo odpu-
sti in delo zaključi. Zaključek dela naj se
naznani s parno piščalko.

5. Rokodelcem, ki so ob nedeljah in
praznikih radi opravila v tovarni zapo-
sleni in so vsak čas tovarni na razpolago,
naj se da vsak mesec en dan v tednu
prosto, ne da bi se jim na zaslužku kaj
prikrajšalo.

Tem zahtevam se pridružuje tudi de-
lavstvo v tovarnah Medvode in Goričane.
V Ljubljani, dne 28. junija 1919.

Jugoslovanska Strokovna Zveza.

Kakor je razvidno iz zahtev, niso pre-
tirane, če niso še celo premajhne. Ako
računamo, koliko porabi ena delavska
družina, da se pošteno preživi, bi nara-
čunali za družino s sedmimi člani za en
dan: zajutrek 14 K, kosilo 42 K in večerjo
21 K, skupno 77 K na dan. Sedaj pa pri-
merjajmo to vsoto z dnevno plačo delavca
v tovarni! Višji dnevni zaslužek bi znašal
28 K, reci: osemindvajset kron. Ako de-
lata od ene družine, ki šteje sedem čla-
nov, dva v tovarni, in če bi računali na ta
dva najvišji dnevni zaslužek, t. j. 28 K, bi
to bilo 56 K. Po tem pregledu se vidi, v
kakem stanju se nahaja tamošnje delav-
stvo in da naše zahteve niso bile preti-
rane.

TAK JE DELAVSKI NADZORNIK!

G. obrtni nadzornik Štebi je pozval k
sebi našega glavnega tajnika tov. Komlan-
ca. Ta je šel v svesti si, da bodo pogaja-
nja, a bil je presenečen, ko ni bil noben
delavec povabljen. G. obrtni nadzornik je
kratkotomsko rekel, da ne najde povoda za
povišanje plače in da se cene živilom, ki
jih rabi delavec, niso zvišale. Vprašamo g.
obrnega nadzornika, kje se nahajamo, ali
se nahajamo v stari Avstriji ali v Jugosla-
viji in ali je Jugoslavija demokratična dr-
žava ali ne. Iz izvajanj g. Štebija sklepamo,
da se on drži tistega sistema, da se mora
delavec razločevati tudi pri hrani, ne sa-
mo pri obleki od tistih ljudi, ki so boljše
vrste.

Po mnenju g. Štebija delavec ne sme
okusiti mesa ali kaj boljšega. Delavstvo
v Vevčah vztraja pri svojih zahtevah in bo
šlo preko g. obrtnega nadzornika.

Nato je poslala Jugoslovanska Stro-
kovna Zveza protest na poverjeništvu za
socialno skrbstvo sledeče vsebine:

PROTEST DELAVSTVA.

Delavstvo v Vevčah je zahtevalo zvi-
šanje plače po priloženi spomenici na to-
varniško vodstvo. Prepis je bil poslan so-
cialnemu skrbstvu.

Podjetje je pod državnim nadzor-
stvom. Zastopnik podjetja se je obrnil
v zadevi delavske spomenice na gospoda
obrnega nadzornika Štebija z vprašanjem,
da potem stori po njegovem odgovoru.

Gospod nadzornik Štebi je pozval za-
stopnika Jugoslovanske Strokovne Zveze
g. Komlanca in zastopnika osrednjega
društva kemičnih delavcev g. Tokana k
razgovoru o zahtevah delavstva omenje-
nih tovarni. Ugotovilo se je, da so zahteve
delavstva upravičene.

Drugi dne 30. julija je poklical obrtni
nadzornik Štebi tajnika Jugoslovanske
Strokovne Zveze (Komlanca), ga obvestil,
da ne more pristati na zvišanje delavskih
zahtev, češ, da se cene življenjskim po-
trebščinam delavca niso zvišale; sicer pa,
da je delavstvo pri pogajanjih z ozirom na
svoje aprilske zahteve podpisale pogodbo
5. maja.

Nato pripomnimo: Ne vemo, kako si
gospod obrtni nadzornik predstavlja živ-
ljenjske potrebščine delavca, ko pravi, da
ravno delavskim življenjskim potrebšči-
nam cene niso poskočile, ko je treba vse-
kako mleko, sladkor, sol... šteti tudi med
delavske potrebščine. Delavec z družino
pa niti za kilogram mesa ne zasluži.

Delavstvu že v aprilu ni preostalo
drugega ko stavka, kar bi bilo pa tedaj
brezumno, ko bi imelo delavstvo zoper
sebe ne samo podjetje, ampak tudi vlado.
Zdaj je situacija izključno v rokah gospoda
vladinega nastavljenca g. obrtnega nad-
zornika Štebija. Zato pade nanj izključno
vsa odgovornost.

Zato zahtevamo takojšnji njegov od-
stop.

Ne zahtevamo, da bodi obrtni nad-
zornik ravno te ali one stranke, ampak
zahtevamo, da bodi mož na svojem mestu.
Ljubljana, dne 1. avgusta 1919.

Jugoslovanska Strokovna Zveza
v Ljubljani.

VRANA VRANI OČI NE IZKLJUJE.

Poverjeništvu za socialno skrbstvo je
odgovorilo na to z dopisom štev. 3690 na-
stopno:

Z ozirom na tamk. poročilo št. 15.386
z dne 1. t. m. v zadevi mezdnege gibanja
v Vevčah imam čast sporočiti, da sem po-
zval gospoda višjega obrtnega nadzornika
ing. Štebija, da se izjavi k temu poročilu.
Na podlagi predložene izjave ugotavljam,
da v postopanju gospoda višjega obrtnega
nadzornika ne vidim nobene nekorrektno-

sti in da vsled tega ni najti nobenega vzro-
ka, da bi se uvedlo proti imenovanemu
uradniku disciplinarno postopanje.

Izvolite vzeti to pojasnilo v vednost

Deželna vlada za Slovenijo,

poverjeništvu za socialno skrb.

Poverjenik: Prepeluh I. r.

DELAVSTVO SI ZAPOMNI TO!

Stvar se plete in plete, a delavstvo
trpi v pomanjkanju in to bi bilo vse do-
bro, ko bi imel g. obrtni nadzornik Štebi
količkaj srca za delavstvo, saj je imel on
to zadevo v rokah, da napravi kakor on
hoče. A on tedaj ni videl delavcev trpinov,
ni poznal potrebe proletarijata. Pozna ga
baje v ideji in na socialističnih shodih v
besedah. Ko pa pride trenutek, ko bi mo-
ral pokazati to sočustvo tudi v praksi, te-
daj pa zgine vse tisto, in delavec mu je
deveta briga.

Nam je vse eno, kdo je obrtni nadzor-
nik, v tem ne uganjamo strankarske poli-
tike, ker to je v kvar delavstvu. Mi gle-
damo le na dejstva, ne na stranko. Go-
spod obrtni nadzornik si naj pa zapomni
datum dnevu, ko se je izjavil, da ne uvidi
potrebe za povišanje plače. Delavstvo si
bo že zapomnilo in bo to imelo v evidenci
tudi potem v normalnih časih. To si pa
naj nikar ne misli, da smo odnehali, am-
pak delali bomo toliko časa, da dosežemo.
Zakaj bi moralo stotine delavstva kar v
eni tovarni trpeti radi enega uradnika.

Iz delavskih organizacij.

o Devica Marija v Polju. V četrtlet-
zvečer ob pol šesti uri se vrši shod Ju-
goslovanske Strokovne Zveze v Devici Ma-
riji v Polju v Društvenem domu. Poročalo
se bode, kako vpoštevajo merodajna me-
sta delavske želje. Stori se bodejo tudi
nadalnji ukrepi. Delavci — tovariši, pridite
od prvega do zadnjega na shod, da poka-
žete trdno voljo, da vztrajate pri svojih za-
htevah.

o Žiri. Tudi pri nas smo ustanovili
skupino J. S. Z. Pristopilo je nad 150 čla-
nov in članic. Povečini so vse članice do
do kosti izmognane čipkarice. Skrajni čas
je že bil, da so se ojunale in organizirale,
da skupno nastopijo in si zboljšajo svoj ob-
upen položaj. V naši občini sta razširjeni
dve obrti. Za moške je čevljarstva, katere
zelo cvete v našem kraju, kakor tudi v
okolici in zaposluje veliko moških, druga
obrt, ki je pa še bolj razširjena, je čipkar-
ska. Pred vojno je bilo veliko žensk, ki so
se živele samo od čipkarstva. Ves revnejši
sloj je imel edino v tej obrti svoj obstoj.
Od stare mamice pa do šestletne deklice
vse je »klekljalo« in marsikatera čipkarica
si je poleg raznih izdatkov za potrebščine
prihranila tudi kako kronico. Delale so od
ranega jutra pa pozno v noč. Na večere so
se zbirale v skupinah pri kaki tovarišici,
kjer so med pogovori in dostikrat tudi med
ubranim petjem vršile vestno svoje delo.
Bile so kolikor toliko zadovoljne, čeprav
je bilo njih življenje skromno. Dočim je do-
sti moških moralo radi pomanjkanja dela
zapustiti svoj dom in iti v Ameriko, čipka-
ricam ni zmajkalo dela. Prišla je vojna.
Posegla je kruto v družine čipkaric. Kar
je bilo sposobnih mož so odšli k vojakom.
Sukanec, ki je čipkaricam ena najpotreb-
nejših reči, se je kar na mah podražil in še
hitreje izginil. Nastali so skrbi polni časi.
Draginja velika, zaslužka nič. Preziranje
se je začelo na vseh koncih in krajih. Bili
smo neorganizirani, brez moči, nikogar ni-
smo imeli, da bi se za nas potegoval. Dru-
gi so imeli vse polno dohodkov (podpora
itd.), a me nismo imele nič. Še sedaj, ko se
že marsikatera stvar dobi, pa nam ni mo-
goče dobiti sukanca, da bi lahko svoje de-
lo nadaljevale. Nujna pomoč nam je po-
trebna. Trgovci se združujejo zopet, da bi
nas izmognavali. Po razsulu Avstrije so
čipkarice pričakovale od svoje nove in
prave domovine boljše dobe. A tudi tu so
se zmotile. Njih stanje je ostalo nevzdržno.
Čipkarice so se v svrhu zboljšanja svojega
položaja združile v Jugosl. Strokovni Zve-
zi, od katere upamo, da nam bode stala
vedno na strani in nam pomagala. Obrnile
so se na g. okrajnega glavarja iz Kranja,
da bi jim pomagal, on jim je pomoč oblju-
bil, sedaj pričakujejo, da se bode ta pomoč
tudi izkazala. Tukajšno gerentstvo se je
obrnilo na poverjeništvu za socialno skrb-
stvo. Tudi Jugosl. Strokovna Zveza je sto-
rila svoje korake pri deželni vladi in pri
obrtinopospeševalnem zavodu za Slovenijo
v Ljubljani. Opozarjamo vse merodajne
faktorje, naj hitro kaj ukrenejo, da odpo-
morejo tej veliki revščini in bedi. Dolžnost
vlade je, da priskoči tukaj takoj na pomoč.
Zima bode kmalu tu, delo na polju se bode
končalo, in zopet bodo čipkarice brez vsa-
kega zaslužka prepuščene same sebi. Čas
je že, da se začne delo in se obvaruje do-
mača obrt pred poginom, kateri preti ko-
nec ravno radi tega, ker se nihče ne zmeni
zanjo.

o Škošja Loka. Dne 15. avgusta 1919
se je ustanovila tudi pri nas skupina J. S.
Z. Vsajena je mladika. Upajmo, da se bo
dobro razvijala.

o **Šmartno pri Litiji**. Dne 15. avgusta je bila tu pri nas ustanovitev prodajalne Konsumnega društva. Dobili smo, kar smo si že dolgo želeli. Sedaj ne bomo več navezani na tukajšnje kapitalistično-liberalne trgovce in ne bomo podpirali tistih, ki niso potrebni, ampak sami sebe.

o **Kovor**. Dne 15. avgusta 1919 se je vršil tu sestanek skupine J. S. Z. Poročal je tajnik Kogej.

o **Idrija**. Skupina S. J. Z. še vedno obstoja in deluje. Tujec seveda sovraži in tlačí vsako delo socialnega in političnega značaja. Človeku bi se zdelo na prvi pogled, da je Idrija danes politično mrtva. Pa kdor bi tako sodil, bi se motil. Kakor težka mirna skala leži nad Idrijskimi tujim imperij in napravljajo vtis miru. A to je le videz, kajti pazno oko takoj lahko opazi, da je političen boj danes morda celo hujši kot kdaj prej. Vsa sila političnega dejstva je tlačena in zato tembolj vznemirja posameznika, ožje družbe in skupine. Vsakdo ve, da pride dan, ko bo vsa ta skrita sila stopila prosto na dan in svobodno bila boj. Tako je ta nemir in nejasnost vzrok neumornemu delu. Politične skupine se utrjujejo na znotraj, na zunaj pa se skušajo razširiti. Ta boj za nadvlado političnega prepričanja se vrši povsod, najintenzivnejše pa pri delu v rudniku, kjer pridejo delavci najrazličnejših nazorov v tesen stik. Notranja moč organizacij pa se dviga pri sestankih. Podatki natančno sliko o moči kake stranke je nemogoče. Kako tudi? So v Idriji ljudje, ki ne vedo, kaj so. Tako se je zgodilo, da so delavci po prepričanju pristajali J. D. S. stopili v socialistično »Unijo« in so tako vezani na obe stranki. To stanje se seveda ne bode moglo dolgo vzdržati. Ločitev se bo izvršila. Delavstvo se bo ob prvi priliki razšlo v tabor kršč. socialcev in v tabor socij. demokratov. Liberalni stranki seveda pri tem procesu vsa njena izmišljena imena in na papirju pisani programi ne bodo pomagali, med delavstvom je zapisana smrti. Iz tega je že razvidno, da je socijalno demokratska stranka v številu precej napredovala. Ravno tako pa je mnogo izgubila na znotraj. Socijalistično delavstvo je spoznalo, da je bilo od svojih voditeljev nešteto krat gojluhan in zato je izgubilo vero v stranko samo. Skupina Strokovne Zveze pa deluje naprej mirno in vztrajno po načrtanem programu. V zvezi z telovadnim odsekom Orla prireja skupna tedenska predavanja in si črta nova pota. Omeniti bi bilo, da pri naši skupini vlada izboren red in zavednost. Kakšen bo zid tega skritega notranjega boja med idrijskim delavstvom, bodo najkasneje pokazale pač volitve.

o **Iz Mežice**. Skupina J. S. Z. pri nas deluje prav izvrstno. Zopet se je pomnožilo število članov nad polovico, akoravno se je v času nemškega zasedanja precej skrčilo, ker so bili nekateri člani od nasprotnikov zastrašeni, da so pristopili k nasprotni stranki. Tudi se moramo zahvaliti zvezi, da še dobro ustreže našim željam in zahtevam. Priporočamo vsakemu zavednemu Slovencu, da pristopi k naši organizaciji, ker ni boljše organizacije kot je ta, ki je zidana na podlagi krščanskih načel. Sedaj smo dobili nove uradnike tukaj pri nas, pa menda ne bomo mogli biti zadovoljni z njimi. Če vlada nima boljših ko so ti, tedaj bo še slabše za nas kot je pa prej bilo, ko so nas nemčurji imeli pod peto. Če se bo tako delalo z nami kot z ubogim bolnim starim Pasovnikom, ki je vse svoje moči pustil pri Unionu, je boljše da vlada prej ko slej preskrbi druge uradnike, da bodo imeli kaj usmiljenja s starim izmučenim delavcem. Naj pusti takim gospodom najpoprej samim delati, da bodo vedeli, kaj je delo. Ravno tako odločno zahtevamo, da se tudi odstraniti tista paznika, ki sta na »Glantschnigstollnu«, da nas ne bodeta zmerjala za lenuhe. Tudi organizacija jih zavre, ker ne spadata zraven. Boga naj zahvalita, da sta po milosti delavcev ostala tukaj, ker eden je nemčur pa tudi drugi noče usmiljenja poznati proti delavcem. Za paznike se naj postavijo invalidi, če pa teh ni, pa stari, dosluženi delavci, pa ne taki, ki še lahko delajo in so še mladi. Mi nečemo biti več sužnji, zadosti smo pretrpeli že v teh hudih časih. Plače naj nam dajo take, da se bo moglo pošteno živeti, potem bo vsak imel veselje do dela. Toliko za sedaj. — Delavci-rudarji.

o **Borovlje—Podlublje**. Boroveljska skupina J. S. Z. priredi v nedeljo, dne 24. t. m. ob 4. uri popoldne s sodelovanjem pevskega društva v prostorih »Delavskega doma« v Podlublju veseloigro v treh dejanjih »V Ljubljano jo dajmo«. Pet let smo ječali v trdih avstrijskih in socialističnih verigah. Suženstvo stare Avstrije je minulo. Socialistični teror, ki tudi ni nič drugega kakor suženstvo, ne bo več dolgo trajal. Vsakemu nasilju so odmerjeni samo kratki dnevi. Kakor mi pustimo, da socijalni demokrati hodijo svoja pota, tako tudi zahtevamo od njih, da nas pustijo hoditi svojo. Svoboda in prostost v dejanju in ne samo v besedah in na jeziku! Naj se dela kakorkoli, samo da se dela v korist in blagor delavca. Na temelju teh nazorov na svidenja v nedeljo, dne 24. t. m.

o **Studenci pri Poljčanah**. Dne 17. avgusta 1919 se je vršil tukaj delavski sestanek. Govoril je g. Komlanec iz Ljubljane. Da bi rodilo obilo sadu!

o **»Zvezda«**. V Zagrebu se je pred kratkim ustanovila skupina, kateri so članice nadele ime »Zvezda«. V njej so včlane same služkinje. Pristopilo jih je precej. Obilo sreče!

Razne novice.

r **Milijonarji — proletarci**. Od časa boljše vizma je nastala moda, da se gospoda igra proletarca. Takim umetnim proletarjem se mnogi časopisi, posebno francoski, rogajo, a »Fantasio« je prinesel duhoviti satirični oglaš, v katerem logično zaključuje vse ono, kar ti farizeji govoré v svojih člankih in govorih. »Proglas« so izdali bogatini-knjževniki Anatole France, Boncour in Barbusse in konča tako: »...in danes naprej hočem (govori Anatole France) po zgledu starega Tolstoja iti po klanjih in cestah za svojim vozom, polnim kapusa n repe. Skromen iproletarec hočem biti. Moje rento od svetovnega prava bom dal siromakom, dohodek od »Thaina« kamnosekom, dohodek od »Bogovi« žetajom delavcem v vinogradih itd. Moje imetje naj gre za otroško zavetišče, a moja knjižnica naj bo odprta vsem onim, ki ne znajo čitati. Temu mojemu zgledu sledijo vsi milijonarji-proletarci. Pavel Boncour daruje svoje dohodke v korist bolnim delavcem, a Henrik Barbusse daje tristo-tisoč frankov, to je dohodek od romana »Ogenj«, vsem onim, ki so stradali v okoliših. Toda to še ni konec. V naslednji številki izidejo imena novih tovarišev. Živel narod!«

r **40 milijard na morskem dnu**. »Le Matin« je priobčil nekaj podatkov o zakladih, ki leže na morskem dnu in ki so bili med vojsko tja pogreznjeni. Do avgusta leta 1918. so potopili torpedi in pa mine najmanj 15 milijonov ton tovorov v vrednosti 40 milijard frankov. Anglija je začela z delom, da dobi vsaj del potopljenega bogastva zopet na dan, in podjetja k temu so se doslej nepričakovano dobro obnesla. Angleška družba »Salvage Section« je dvignila iz morskih globin doslej že 450 ladij, ki imajo vrednosti z vsebino tonaze, ki je ostala še nepokvarjena v ladjah, okroglo 750 milijonov frankov. Dela, združena z dviganjem ladij, je omogočilo dejstvo, da leži večina potopljenih ladij nedaleč od evropskega obrežja ter na mestih, ki ne dosežajo globine nad 100 metrov. Gotovo je, da se poslužujejo pri delu vseh tehničnih metod. Potapljači popravijo najprej pod vodo ladjo popolnoma, nato izsesajo vso vodo iz nje, tako da se dvigne ladja sama na morsk gladino. Ta dela pod vodo so omogočena z izpopolnjenimi skafandri, aparati za potapljače. Vsak potapljač ima pri sebi posodico z zgoščenim zrakom in aparat, ki meri množino izdihanega zraka. Zaradi genialne iznajdbe v akustični stroki morejo potapljači med seboj pod vodo govoriti. S pomočjo moderne tehnike bo možno ohraniti veliko večino tega, kar je hotela ravnotako moderna tehnika — uničiti.

r **15 milijonov družin brez dela**. Hoovers je v listu »Times« priobčil spomenico o gospodarskem položaju Evrope. Tu ugotavlja, da prejema tačas v Evropi približno 15 milijonov družin podporo za brezposelne. Vrok temu je preobrat v industriji in trgovini, ki so ga povročile vojne razmere.

r **Nedeljsko delo v čeških premožavnikih**. Minulo nedeljo se je vršilo v Pragi posvetovanje rudarskih zastopnikov in zastopnikov premožavnikov ter merodajnih oblasti. Predmet posvetovanja je bila dobava 4000 ton premoga Italiji, ki ga le ta vsled štrajka angleških rudarjev nujno potrebuje. Za premog ponuja Italija riž, kavo, konzerve, usnje in platno. Na konferenci so ugotovili, da željene množine premoga ne bi bilo mogoče dobaviti drugače nego s podaljšanjem delavnega časa. Predlog, da bi se delo začasno podaljšalo za 1 uro dnevno, so zastopniki rudarjev odbili. Končno so sklenili, naj delavstvo samo odloča o predlogu, da se za dobo 8 tednov uvede nedeljsko delo v premožavnikih.

r **Rešitev delavskih razmer v Angliji**. V razpravi o zakonskem predlogu glede delavnega časa (48 ur na teden) in meze ter pogodb med delodajalci in delojemalci je rekel Lloyd George, da se mora vse storiti, da bodo delavski pogoji v industrijah bolj človeka vredni. Pri tem pa bi morali delavci sami sodelovati. Vladi se bo morda posrečilo, vprašanje razdelitve dobička pravilno oceniti in varovati delavce proti brezdelju. Vladi pa ne nadalje pridobila pravico kopanja vseh rud, posebnega premoga. Iz kupne vrednosti se bo napravil fond za zboljšanje življenjskih pogojev jamskih delavcev, vendar pa vlada ne more sprejeti Sankeyjevega načrta, da bi premožavnike prevzela v lastno režijo. Vladi je samo za centralizacijo in reorganizacijo in se bo kolikor mogoče izogibala posegati v upravno kontrolo posameznih rudnikov. Dežela se bo razdelila na po-

samezne okoliše, ki se bodo potem upravljali enotno.

r **Mažarski prehranjevalni minister**. Sedanjí mažarski minister za prehrano Evgen Polnaz je židovskega pokolenja in se je imenoval preje Pollaček. Izvršil je trgovsko akademijo v Budimpešti. Osnovalec je bil parobrodno društvo »Atlantica«. V inozemstvu ima vse polno izbornih zvez.

r **Demante si očitajo**. »Berliner Tageblatt« zavrača trditve »Matina«, da je v

Svoboda.

Spisal France Bevk.

Z dolgimi, zvenečimi udarci je odbila stenska ura.

Anton Melihar je vstal od mize, zganil časopis in ga položil v omaro, poiskal klobuk, se pokril ter se pripravil za odhod.

»Kam?« je dejala žena in posedla otroka na klop.

»Na delo,« je dejal Anton. »Za kruhek,« je sladkaje pobožkal otroka, ki se je oklenil njegovih trdih prstov. »Žena, če pride moj brat, reci mu, naj stopi v tovarno. Sprejmo ga v delo. Vojak do smrti ne more biti!«

»Čemu ne?« Če se je odvažal delati,

»Če ga sprejmo,« je podvomila žena. se bo privadil. Glavno je, da nekaj producira za telesno ali duševno dobrobit človeštva. Pet let ja zapravljal; na čegav račun? Kaj me gledaš?

»Tako govoriš! Kdo te razume? Mislija sem, da bi ga morda ne sprejeli. Včasí se bojim tudi zate.«

Nasmehnila se je ko da obžaluje svojo zmoto in se sramuje svoje tihe in neutemeljene bojazni. Mož je dejal nalahko in prijazno:

»Kaj ti je?« Pri tem se je nasmehnila. »Komu manjka dela? Ali nimava rok? Ali nimava veselje do dela? Delodajalec je delo samo. Kdor bi naju podil od dela, bi storil hudodelstvo.«

»Seveda,« je dejala žena nekoliko zamišljeno.

Še enkrat se je dotaknil otrokovega lica, pozdravil in šel skozi vrata.

Na ulicah je bilo že vse živo. Krog oglov nizkih hiš so posedali otroci in mešali po pesku. Skozi odprta okna je gledala posteljnjina. Delavci so šli z naglimi koraki na delo. V zraku je ležal prah, vročina dneva se je oznanjala in stiskala prve znojne kaplje na čelo.

Pisk parne piščali je naznanjal, da je treba na delo. Antonu je pomrščalo po životu, kadarkoli jo je slišal. Zdela se mu je, kakor bič priganjalca, kakor ukazujoča beseda nadzornika.

Nikdar bi ne bil maral, da ga kdo priganja k delu. Ko mu je oče prvokrat vrgel lesenega konjička na ogenj, da se ni igral in mu je odkazal delo, tedaj se je to zgodilo tudi zadnjič. Sprva je delal z očetom, ki se je neprestano šalil z njim in žvižgal pri tem. Marsikdo se je čudil, kako da oče žvižga pri delu tako veselo, kot da bi postal. Tudi on ga ni razumel, celo žalosten je bil, ko je zrl skozi zamrežena okna tovarne, kot bi zrl iz ječe v solnce. Ko se je navadil peti pri delu tudi on, je razumel očeta. Ure so mu tekale kot minute, dnevi kakor ure in vse, kar mu je prinesel čas lepega, mu je dalo delo, edina dedščina po očetu.

Kadar je mislil na to, ni bil nikoli žalosten. Ko je šel ta dan po ulici, mu je stopila pred oči ženina beseda. Zdela se mu je, da je slišal nekoč grožnjo, ki jo je smatral za izgovorjeno tjavendan in ni polagal resnobno vanjo.

»Malenkosti!« je zamahnil z roko.

»Muhe so to. Kaj mi hodi po glavi!«

V tem je stal pri tovarni. Ura nad glavnimi vrati je kazala točno začetek dela, parna piščal je zapela znova in odmevala v ozračje. Par ptic je vreščaje letelo čez reko. Nekaj zapoznelih oseb se je izgubilo skozi vrata.

Anton se je podvizal. Danes se je bil zamudil in ni hotel biti zadnji. Šel je naglo v prvo nadstropje, preskakovalo po dve stopnjici in stopil v delavnico. Stroji so brneli, jermeni so peli, delavci so že večinoma stali na svojih mestih.

V enakomernem šumu delavnice je ležala čudna tišina, kot bi ne bilo daleč v obližju nobenega človeškega bitja. Anton je slekel jopič, obesil klobuk in stopil pred svoj pult.

Oči vseh so se uprle vanj.

Tega Anton ni zapazil. Začudil se je, ko je zagledal naenkrat pred seboj mladeniča, ki ga je zrl drzno v oči.

»Vpišite se k nam,« mu je dejal.

Anton je pobledele, pomolčal za hip in dejal odločno: »Ne morem.«

»Zakaj ne?«

»Zato, ker bi mi bilo žal, da bi bil z vami samo po številu in ne po srcu.«

Mladenič se je oddaljil. Visok zagorel delavec je ustavil svoj stroj, premeril z mogočnimi prešernimi koraki delavnico, stopil k Antonu, položil mu roko na rame in dejal:

»Prosim, da zapustite delavnico.«

Anton ie strmel. ves začuden in ven-

Nemčiji nakupičena velika množina demantov, ter pravi, da je bilo zbiranje in kopičenje demantov v navadi v vseh državah, ki so se udeležile vojne. Do 60% vseh demantov da je odšlo v Ameriko samo iz Belgije, dežele, kjer se zelo goji brušenje demantov. Dalje pravi berlinski list, da se more podobno trditi tudi o Angliji, kjer se je vsled okupacije Belgije po Nemcih naselilo najmanj 5000 belgijskih brusarjev demantov.

dar mu je bilo jasno. Njegove roke so mirovale; dejal je:

»Čemu?«

»Zapustite delo!« je mož poostiril svoj glas. »Tovariši zahtevajo. Če hočete biti z nami, tedaj...«

»Kaj sem vam storil?«

»Kaj nas to briga. Čemu nam oponirate? Če ne zapustite delavnice prostovoljno, storili boste to s silo.«

Med tem so se posamezni stroji ustavili. Mrmranje jermenov je ponehalo. Z velikimi koraki so stopili delavci do Antona in gledali zdaj moža, zdaj njega, ki je stal sam med vsemi, majhen, obkrojen kakor zver. Gledal je njih obraze, ki so bili resni, izzivalni in ni vedel kaj reči.

»Vpiši se, ali pojdi!«

»Gre naj! Izdajalec!«

»Ne,« je dejal. »Ne vpišem se in ne grem! Kdo mi je dal delo? Kaj sem zakrivil? Ali radi tega moje roke niso pridne? Ali ne delam z vami za vse in zase kot vas eden? Ali nisem stavil z vami vred zahteve, stavkal z vami, zmagal z vami? Ali nisem delavec kot vas eden? Čujetal!«

»Ne, ne! Ne pustite ga, da govori! Kaj govori? Kdor ni naš, je izdajalec delavskih koristi.«

Nagnetli so se gosto okrog njega. Videl je pesti, psovke so padle nanj, trde, ostre...

»Ven z njim!«

Pritisnili so ga k pultu, da je pobledele pred ozko steno sovražnih delavskih postav.

»Z vami vred sem stradal, ko smo se borili za kruh...«

»Stradal? Stradal boš, da! Izdajalec naj ne je kruha. Vrzite ga iz sobe! Kaj čakate?«

»Psi! Počasi!« so mirili nekateri.

»Je li to svoboda?« je dejal Anton s trpkim, očitajočim povdankom.

»Svoboda! Kaj govori? Udarite ga po ustih, ki ste blizu! Taka svoboda, da bi se svinje valjale okrog nas. Ali se vpišete?«

V Antonu je vzrastel ponos svobodnega človeka, ki ne čuti krivde v sebi.

»Ne!«

»Zapusti delo!«

»Ne!«

»Ubijemo te!« je grmel surov glas.

»Po stopnjicah te vržemo. Poiščite njegov suknjič. Pokrijte mu klobuk!« Delavci so grozje pritiskali nanj.

Med tem so poklicali »gospoda«, ki je stal sredi mirujoče delavnice: »Kaj je?«

Par mož je stopilo do njega in mu dopovedovalo z živo gesto in besedo.

»Gospod!« je stopil do Antona, potrepil ga blagohotno po rami in mu dejal: »Vzemite svoje stvari in pojdite!«

Vsi so molčali. Škodoželjen nasmeh zmagovalja je spasil njih obraze. Pogledovali so zdaj »gospoda« zdaj Antona in odstopili za par korakov.

Anton je vztrepetal: »Domov?«

»Jutri pridite po knjižico in po plačilo.«

»Vi govorite to? Ali nisem delal pošteno? Ali ne boste iskali novih delavcev že jutri?«

»Ne jaz, delavci govorijo to. Razumete! Delo stoji radi Vas. Pojdite!«

Anton je strmel par hipov. Hotel se je obrniti k pultu in nadaljevati delo. Kaj hoče doma? Ta hip je pogledal v obraze, ki niso kazali prizanašanja. En sam »da« bi ga mogel rešiti. Sklenil pa je: »ne!«

Nikogar ni pogledal. Obkel je suknjič, pokril klobuk in brez pozdrava med krohotom zapustil delavnico. Ko je bil na stopnjicah je postal. Njegova vera v delo se je majala. Glava mu je padla v nedrje. Vso dolgo pot po prahu in pripekajočem solncu ni dvignil pogleda.

Ko je prišel domov, se je smehljaj, da bi skril razburjenost.

»Po kaj si prišel? Kaj se je zgodilo?«

»Nič,« so mu trepetale ustnice.

»Čemu nisi šel na delo?«

»Kaj bi z delom, če me ne pusté delati, ne živeti, ne misliti, ne verovati...«

»Zakaj?« Žena se je sesedla in sklenila roki.

»Zakaj?« je dejal mož in stisnil spodnjo ustnico z zobmi. »Radi čudovitega bratstva in svobode leta devetnajststo-devetnajstega...«

Otrok pa se je igral na tleh in klical: »Glejte, ata!...«

Izdajatelj konsorcij »Večernega lista«.

Odgovorni urednik Viktor Centič.

Tiska »Južoslovska tiskarna« v Ljubliani.